

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. februvarja 1902.

Politični oddelek.

Vojaška justica.

V poslanski zbornici je bil te dni na razpravi rekrutni kontingent za letošnje leto. Pri ti priliki se je oglasil socialni demokrat Daszynski in kar je mož povedal o vojaški justici v naši državi, je po vsem omikanem svetu vzbudilo senzacijo.

Mi nismo nasprotniki armade, nasprotniki pa smo izrastkov militarizma, vsled katerih ljudstvo trpi, tudi naše slovensko ljudstvo, tako da je dolžnost pravih rodoljubov, tudi v tem oziru povzdigniti svoj glas.

Mej najboljčutneje izrastke militarizma se po vsi pravici šteje vojaški kazenski postopnik. Ta zakon smo podedovali iz onih temnih časov, ko še ni bilo splošne dolžnosti, služiti pri vojaštvu, ko so bili v armadi sami prostovoljci, najeti ljudje najsumljivejšega kalibra, mej katerimi se disciplina ni dala drugače vzdržati, kakor z železno pestjo. Ali že pred pol stoletjem se je spoznalo, da ta kazenski postopnik ni več primeren razmeram sedanje dobe, a čim se je uvedla spošna vojna službovanja, čim armada ni drugzega več, kakor ljudstvo v orožju, od tedaj se je premnogokrat, skoro leto na leto, čulo zahtevanje, da naj se vojaški kazenski postopnik sodobnim razmeram primerno premeni, ker je ta kazenski postopnik v kričečem nasprotju s pravnim čustvom ljudstva.

Kako se pa godi dandanes pri kakem vojaškem kazenskem procesu? Tu ni ne obtožitelja, ne zagovornika. Ves proces se izvrši v odsotnosti obdolženca. Obdolženec ne vidi ne sodnika, ne prič in ne ve, kaj in kako se je o njem sodilo, in tudi sodniki ne vidijo prič, nego imajo opraviti samo z mrtvim papirjem, namesto z živimi ljudmi. Vse namreč opravi avditor. Ta je najprej preiskovalni sodnik, potem je državni

pravdnik, potem je zagovornik in nazadnje sodnik. Vse je tajno, tako da nihče prav ne ve, kaj se je zgodilo.

Očitno je, da take razmere bijejo pravnemu čustvu naravnost v obraz. Vsa čast avditorjem, ali kazenski postopnik, po katerem se morajo ravnati, je vendar tak, da jemlje ljudstvu zaupanje v vojaško justico. Ljudstvo je namreč vajeno na javnost kazenskih obravnav, vajeno je, videti v neodvisnem zagovorniku ne toliko obtoženčevega branitelja kakor kontrolo nad sodniki, vajeno je, smatrati kot dokaz neodvisnosti sodnikov, da ti niso imeli posla s preiskavo, da je državni pravnik poseben organ in končno je vajeno videti, da se ne sodi po izpovedbah prič, katere so bile izrečene v preiskavi, ampak po ustnih izpovedbah teh prič.

Že dolgo vrsto let zahtevajo ljudski zastopniki, naj se vojaški kazenski postopnik preustroji po tistih principih, po katerih je ustrojen civilni kazenski postopnik. Toda doslej je bilo vse prizadevanje popolnoma brez uspeha. Vojna uprava obljubuje sicer vsako leto, da se tej zahtevi ugodi, in domobranski kakor tudi vojni minister izjavljata leto na leto, da se že vrše priprave in priznavata, da je sedanji vojaški kazenski postopnik skrajno pomanjkljiv, ali ostalo je vedno le pri besedah, storilo se ni ničesar.

V pojasnilo, kake krivice zamore roditi sedanji vojaški postopnik tudi če je sodnik vseskozi pravičen, pošten in nepristranski, se je tekom let tako v državnem zboru kakor v delegacijah navedlo na stotine konkretnih slučajev. To zbirko je letos pri razpravi o rekrutnem kontingentu znatno pomnožil socialni demokrat Daszynski.

Kar je Daszynski povedal, to kriči do neba. Ali je vse tako, kakor je povedal, tega seveda ne moremo vedeti, toda senzacija, ki jo je povzročil njegov govor, se ne da popisati. Izvzemši avstrijske liste se bavijo vsi listi sveta z Daszynskega razkritji. V nas

Slovincih je za to zadevo še najmanj zanimanja. Sicer je tudi na tisoče sinov slovenskega naroda pod zastavami, ali za njih usodo se nihče ne meni, ker pri nas vlada mnenje, da postane človek že ne-lojalen, ako izreče o kaki vojaški zadevi svoje mnenje.

Daszynski je pred vsem razkril slučaj nadporočnika Matačića. Ta je bil ljubinec princezinje Lujize Koburške, zapravljive hčere belgijskega kralja. Princezinja Lujiza je soproga avstrijskega podmaršala princa Koburga, a ni živela z njim. Ker s svojimi dohodki ni izhajala, si je pri notoričnih oderuhih jemala denar na posodo. Dne 15. junija l. 1898. je zapadlo pet menic v skupnem znesku 575 000 gld. in princ Koburg jih je tudi poplačal. Nakrat pa se je reklo, da sta na teh menicah nahajajoča se podpisa princezinje Lujize in bivše nadvojvodinje Štefanije ponarejena. Obdolžen je bil nadporočnik Matačić, da je oba podpisa ponaredil in obsojen na šest let ječe. Čez leto dni je višje vojaško sodišče razsodilo, da podpis princezinje Lujize ni bil ponarejen, ampak samo podpis nadvojvodinje Štefanije, a dasi ni bil nihče oškodovan, dasi Matačić ni niti vinarja od tistega denarja dobil, je bila prisojena mu kazen vendar odobrena.

Daszynski je z navedbo vsakovrstnih detajlov dokazoval, da je Matačić, ki leži že štiri leta v ječi, popolnoma nedolžen, da so drugi ljudje falsificirali podpis nadvojvodinje Štefanije. Ko bi bil na menicah ostal samo pristni podpis princezinje Lujize, bi oderuhi najbrž ne bili dobili krivičnega oderuškega profita. Oderuhi so potrebovali ponarejeni podpis, da imajo revolver v rokah in si z njim zagotove oderuški profit, kar se jim je tudi posrečilo.

Matačićev slučaj je izjemen. Daszynski pa je navedel tudi druge in sicer iz Gališke, iz voja fcm. Galgoczyja. Kakor Matačićev slučaj, tako so tudi ti slučaji tacega značaja, da zamorejo še mrliču zvabiti solzé v oči. Tudi teh ni kriva armada, kriv je pred vsem vojaški kazenski postopnik, ker daje posameznim osebam uprav strahovito oblast v roke, ne daje pa nobenih jamstev proti zlorabi tega postopnika in zoper človeške slabosti, katerim je lahko podvržen tudi kak avditor.

Kakor rečeno, nečemo dolžiti vojaško justico, da je komu vedoma in namenoma storila krivico, a slučaji, ki jih je Daszynski navedel, pričajo, da se primerjajo prav nečuvvene krivice, katerih je v prvi vrsti kriv vojaški kazenski postopnik.

Politični pregled.

Državni zbor je imel ta teden samo jedno sejo, v kateri je razpravljajal o rekrutnem kontingentu za letošnje leto. O debati, ki se je vnela pri ti priliki, govorimo na drugem mestu.

Proračunski odsek je končno dognal razprave o proračunu in odobril finančni zakon. Zanimiva je bila razprava o

dispozicijskem fondu. Ta je bil vladi dovoljen. Proti fondu so glasovali Čehi, Slovenci, Hrvatje, Vsenemci in nemški nacionalci. Ostale nemške stranke, katerim so se pridružili češki veleposestniki in Poljaki, se niso sramovale izjaviti, da votirajo dispozicijski fond radi tega, da omogočijo vladi brambo cislitvanskih interesov proti Ogrski. Tako smešnega utemeljevanja pač še ni bilo slišati, kar stoji naš parlament. Ako se računa po tem, koliko prebivalstva zastopajo tiste stranke, ki so votirale dispozicijski fond, in tiste, ki so glasovali proti ti postavki, se vidi, da je ogromna večina prebivalstva v taboru onih, ki nimajo zaupanja v dosedanjo vlado. Pri razpravi o proračunu je poslanec Povše predlagal, naj se dovolijo po potresu prizadetim posestnikom na Kranjskem olajšave, poslanec Schwegel pa je predlagal, naj se mestni občini ljubljanski dovolijo olajšave glede državnih ponapredščin in posojil.

Avstrija in Rusija. — Nadvojvoda Fran Ferdinand se je mudil ta teden na dvoru ruskega carja. Sprejet je bil z veliko slovesnostjo a pri slavnostnih dinéjih ni bila izrečena nobena beseda, ki bi segala čez običajne meje in imela politični pomen. To pa, da je nadvojvodovo potovanje velike važnosti, se da posneti iz ruskega časopisja. Želimo le, da bi Rusija ne doživela razočaranja. Bismarck pravi v svojih „spominih“, da zgodovina ne pozna nobenega drugega slučaja take dinastične nesebičnosti, kakor je bila pomoč Rusije l. 1849. proti Madjarom. Treitschke pa peroča, da je po tem dokazu dinastične nesebičnosti vzkliknil feldmaršal Schwarzenberg: Svet bo strmél nad našo nehvaležnostjo. In svet je res strmél, ko je prišla krimska vojska.

Lahi in Nemci. Lahi so silno razburjeni, ker je proračunski odsek z nemško pomočjo odklonil njihov predlog, da naj se hrvatska gimnazija premesti iz Pazina v Kastav. Lahi so glasovali z Nemci glede Celja in so upali, da bodo tudi Nemci glasovali z njimi glede Pazina, kar pa se ni zgodilo. Zdaj delajo Lahi na to, naj bi prišla pazinska zaleva v plenumu prej na vrsto, kakor celjska, ker hočejo tako si zagotoviti nemške glasove oziroma če bi Nemci ne šli z Lahi, bi tudi Lahi glede Celja ne šli z Nemci.

Rusija. — Tekom letošnjega leta bo imel ruski car še dva važna obiska. V kratkem ga hoče obiskati nemški cesar Viljem, meseca junija pa ga obišče predsednik francoske republike Loubet. — Meseca maja bo v Petrogradu velika slavnost „Slavjanskoe občestvo“ priredi namreč 6. maja proslavo 25. letnice osvobojenja balkanskih Slovanov. To utegne postati znamenita slovanska manifestacija.

Vojna v južni Afriki. — Angleška vlada je prepričana, da vojna v južni Afriki ne bo še končana do meseca junija in hoče vsled tega za dan 26. junija določeno kronanje kralja Edvarda preložiti. Londonski iisti poročajo, da je angleška vlada že naročila lordu Kitchenerju, naj obvesti burske voditelje, da je angleška vlada voljna sprejemati eventualne mirovne pogodbe, če jih hočejo Buri staviti. Vendar se kaže, da burski voditelji nimajo še te volje in da tudi angleška vlada ne verjame v to dobro voljo. Temu se ni čuditi. Prezident Krüger je dobil obvestilo generala Schalk-Burgherja, da je položaj Burov v obče prav ugoden. Na bojišču je še vedno 20 000 Burov, njih število pa se množi, ker se jim pridružujejo Afrikanderji iz Kaplandije in iz Natala. Vsled tega zna vojna še več let trajati. O miru se bodo burski generali pogajali samo sporazumno s Krügerjem in njegovimi svetovalci, ker so se pri svojedobnem razhodu zavezali, da nihče ne bo postopal na svojo roko. Kitchener je prepričan, da vojni ne bo konec, dokler ne bo ujet burski vodja Dewet. Vsled tega je zaukazal splošen lov na Deweta in njegovo četo. Te operacije se je udeležilo 22 angleških oddelkov in angleški listi so z velikim ponosom prorokovali, da je Dewetovemu generalstvu odbila zadnja ura, da bo Dewet zanesljivo ujet ali pa v boju ubit. V noči na 7. t. m. so se zbrale vse rečene čete, več